TIJD-SCHRIFT

Nummer 57
september 1995

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

COLOFON

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt *f* 32,50 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar *f* 25, te voldoen per accept-girokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
J.J. Westerdijk, penningmeester
J. van Hees
J.A.C. Mathijssen
A. Ouwendijk
gaven:
E. van Rongen
W. van de Wetering

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon 434 7063

Verkoop losse uit-

Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CD Vlaardingen
Telefoon 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
F.W. Assenberg
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette, bij voorkeur in WordPerfect voor Apple Macintosh of WP in MS-DOS formaat.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Redactioneel	3
Straatbeeld in Vlaardingen 1920/1930 - *P. Borsboom*	5
Nog meer 'horeca' in het oude Vlaardingse Hof? - *N. van Minnen*	19
Boekbesprekingen	29
Excursie	32
Lezingenprogramma 1995/1996	33

Foto omslag:

Kolkenreinigers ('putjesscheppers') op de hoek van de Dayer en de Zomerstraat. De man met de hoed was oppasser in de kinderkerk. Misschien dat het nieuwsgierige jongmens bovenop de stoep daar wel een klantje van hem was. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

Reisbureau & Touringcarverhuur ANDERSON

Van Hogendorplaan 69-a, Vlaardingen

* Verhuur van luxe touringcars. Ook kompleet verzorgde dagtochten voor familie en vereniging.
* Modern reisburo. Altijd last-minute reizen.

Bel 010 - 471 14 47

P.A. van der KOOIJ

OPEL GM ISUZU

Vlaardingen: Showroom, Kethelweg 24,
telefoon (010) 434 07 22

MAKELAARDIJ
De Witte

Bemiddeling bij:
Koop en verkoop
Huur en verhuur
Hypotheken
Taxaties
Beheer

NVM MAKELAAR

De Witte adviseurs verzekerings

Alle verzekeringen

Schiedamseweg 26 Vlaardingen
Telefoon (010) 434 38 44
Telefax (010) 435 93 34

1e VLAARDINGSE
HYPOTHEEKCENTRUM BV

SCHIEDAMSEWEG 26
POSTBUS 188
3130 AD VLAARDINGEN
Tel. 010 - 4358662

REDACTIONEEL

Als ik dit schrijf tijdens de hittegolf van begin augustus, rustig in de tuin onder het genot van een koel drankje, vraag ik mij af hoe de inwoners van Vlaardingen in de twintiger en dertiger jaren dergelijke natuurverschijnselen ondergingen. Ten eerste was er natuurlijk veel minder vrije tijd om van de zon (of de schaduw!) te kunnen genieten, daarnaast waren er ongetwijfeld ook niet zoveel mogelijkheden om afkoeling te krijgen. Koelkasten waren toen nog niet echt gebruikelijk, evenmin als de consumptie van grote hoeveelheden frisdranken. Waarschijnlijk deden de vele café's in de stad goede zaken met zulk weer! Met die café's eindigde in Tijd-Schrift nr. 55 het eerste deel van de beschrijving door Piet Borsboom van het straatbeeld in onze stad in de jaren 1920/1930. In dit Tijd-Schrift volgt het tweede en laatste deel van dit verhaal. Ongetwijfeld zal ook dit bij vele ouderen weer menige herinnering oproepen. Maar, zoals ik al schreef, vroeger was het zeker niet altijd beter, dat blijkt ook wel uit het verhaal van Borsboom.

Het tweede artikel in deze aflevering is geschreven door Niek van Minnen, de auteur van het boek 'De Torenkijker', als een reactie op een stuk van Matthijs Struijs over een 'Melkhuisje' in het Hof in Tijd-Schrift nr. 53. Hij verhaalt, na een beschrijving van de geschiedenis van het Hof, over horeca-activiteiten van zijn grootouders van moederszijde, die in een boerderijtje in het Hof woonden, ongeveer op de plaats waar later het Hofsingel-ziekenhuis is gebouwd, op de hoek van de huidige Hofsingel en de Binnensingel. Sinds kort is overigens het Hof weer een horeca-gelegenheid rijk: in één van de voormalige bijgebouwen van het ziekenhuis, een honderdtal meters richting Haven ten opzichte van de in het verhaal beschreven Bouwmanswoning, is sinds april van dit jaar een pannekoekenhuis / koffie- en theeschenkerij gevestigd. Een aardige zaak op een rustig en idyllisch plekje. De kippen lopen, met kuikens, over het terrasje. De geschiedenis herhaalt zich ook nu weer.

Eric van Rongen, eindredacteur

AART PONTIER BV

Boek en Kantoor
De Loper 11-13
3136 CM VLAARDINGEN
Tel.: 010 - 4743215

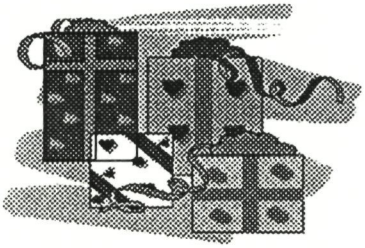

Uw boekhandel in VLAARDINGEN

- Moderne Literatuur
- Computerboeken
- Tijdschriften
- Wenskaarten
- Schrijfwaren
- Multi-media
- Handenarbeid
- Fax-service
- Inbinden van rapporten, scripties e.d.
- Graveren van pennen

STRAATBEELD IN VLAARDINGEN 1920/1930 (vervolg)

Pieter Borsboom

In Tijd-Schrift nr. 55 verscheen het eerste deel van een uitgebreide beschrijving van de handelaren, schoolkinderen, wasvrouwen, werkvolk en de rest van de bevolking die in de jaren twintig en dertig voor een levendig straatbeeld zorgden. Hieronder het tweede en laatste deel.

Gemeentelijke Reinigingsdienst

Onverbrekelijk was deze gemeentelijke dienst met bepaalde dagen verbonden. Dan kwamen de werknemers de wijken en straten in om hun diensten aan de burgerij te verlenen. Zo was het een apart gezicht en een stinkend gebeuren wanneer de stoepranden langs de gehele straat waren 'opgesierd' met pleetonnen (kibbeltonnen). In die tijd hadden de woningen nog geen toiletten. De behoefte werd op een pleeton gedaan, die de Gemeentelijke Reinigingsdienst met de zogenaamde 'Pleewagen' kwam ophalen. De komst van deze wagen werd met een bel aangekondigd. Vaak werd er gevraagd: "Is de pleewagen al langs geweest?" Als dat zo was, dan betekende dat een kleine ramp, want wat moest men doen als de ton vol was? Men lette dus wel op dat de ton op tijd op straat stond. Vaak werd hij al vroegtijdig buiten gezet, met alle gevolgen van dien. In de eerste plaats vanwege de stank die hij verspreidde (met name uiteraard in de zomer). In de tweede plaats vanwege de kwaaie jeugd, die maar al te graag de tonnetjes om trapte, waardoor de gehele inhoud over de straat liep!

Er waren twee pleewagens, een hoge en een lage. De hoge was bestemd voor de arme bevolking, de lage voor de beter gesitueerden, die betaalden wat meer. Bij hen werden de tonnen door het personeel van de reinigingsdienst in de huizen omgewisseld. De gewone bevolking moest de ton zelf verwisselen en dus buiten zetten.

De vuilnisman kondigde zijn komst met een grote ratel aan. Ook dan werden de stoepranden opgesierd, nu met allerlei vuilnisbakken, die veelal van hout waren gemaakt en keurig geschilderd waren. Sommige bakken waren versierd met het monogram van de eigenaar. Vaak ook waren de vuilnisbakken zelf nog zwaarder dan hun inhoud. Het was dan ook een zwaar karwei voor de vuilnismannen om die bakken te legen.

Op gezette tijden kwam ook de straatveger langs om de straten te vegen. Dat was ook wel nodig, want vaak lagen de straten vol paardedrollen, omdat er veel met paard en wagen werd gereden. Iedere straatveger had zijn eigen wijk en was voorzien van een tweewielige kuipkar en bezems en schoppen. Op zomerdagen kwam de sproeiwagen de straten besproeien om zodoende het vele stof te weren. Die sproeiwagen werd bediend door Cees Poot, een gemoedelijke man, die alleen maar hiervoor het terrein van de Gemeentereiniging af kwam. De komst van de sproeiwagen betekende altijd feest voor de kinderen. Ze trachtten achter de wagen hun hoofden onder de sproeier te houden, om zo een welkome afkoeling op de warme zomerse dagen te verkrijgen. De sproeiwagen zorgde ook voor de watervoorziening van het tolhuis aan de

Eén van de twee pleetonnenwagens op de hoek van de Gedempte Biersloot en de Bothastraat. De weinig benijdenswaardige gemeentefunctionaris ernaast is wellicht J. Molendijk. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

Maassluissedijk, daar die woning niet op de waterleiding was aangesloten.

Dan was er nog de grote stratenveger. Dat was een grote rol achter een gespecialiseerde wagen, die met zijn breedte van drie meter de straat schoon kon vegen. De puttenschepper had ook een speciale wagen waarin het vuil uit de straatkolken werd gedeponeerd.

Al deze wagens werden voortbewogen door paarden. 's Winters stonden die op stal, maar 's zomers liepen zij na gedane arbeid in het land, gelegen ter hoogte van waar nu Plein 1940/45 is, het zogenaamde Nieuwland. In de vroege ochtenduren werden ze van het land gehaald en sjokten ze in een lange rij achter elkaar het terrein van de Gemeentelijke Reinigingdienst op om hun dagelijkse arbeid weer aan te vangen.

Nog meer paardentractie

In de tijd, waarover wij het hebben, speelde het paard de hoofdrol in het dagelijks verkeer. Er waren vele sleperswagens, vooral voor de haring- en vishandel, waarmee de vis naar de klanten of naar het goederenstation

Een vuilnisophaler aan het werk. Zo te zien aan de nieuwsgierige jongens-met-stropdas niet in één van de arbeiderswijken. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

van de Nederlandsche Spoorwegen werd vervoerd. Vlaardingen kende vele slepersbedrijven, die af en aan reden van en naar de vissershavens. Zo had je Van der Windt, Maarten Kamp, Van Selm, Van der Knaap, Librechts, Holtkamp, die allemaal een graantje trachten mee te pikken van dergelijk vervoer.

Enkele van die sleperijen, b.v. Van der Windt en Van der Knaap, hadden ook nog kolossale verhuiswagens. Dat waren hoge wagens die met een hoge bok waren uitgerust, omdat de koetsier in staat moest zijn over de lading heen te kijken. Een typisch kenmerk van deze wagens was de rem die door middel van een wiel van de bok af kon worden aangedraaid. Dat was speciaal nodig bij afritten, om te kunnen afremmen en zo de kostbare lading in de verhuiswagen te beschermen. Eén van de koetsiers van de verhuiswagens van Van der Knaap was Arij van der Roest. Hij was met zijn wagen soms dagenlang onderweg voor een verhuizing naar een ander deel van het land.

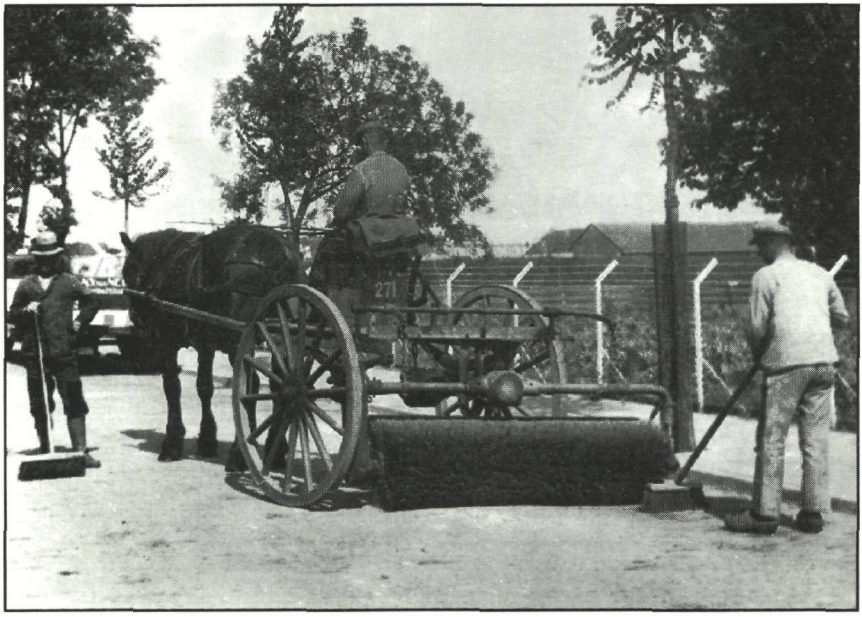

Straatvegers aan het werk (bij de sluizen aan de Kortedijk?). De Gemeentereiniging had kennelijk nogal wat voertuigen, gezien het nummer 271 op de grote rolveger. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

Laten wij ook de koetsjes voor trouwerijen en begrafenissen, van Van der Knaap, Van Selm en Maarten Kamp, niet vergeten. De trouwkoetsen, in het bijzonder die welke voor het bruidspaar was bestemd, werden extra opgesierd; zelfs de zweep kreeg een corsage. Bij de beter gesitueerden kwamen daar nog eens palfreniers bij, wat wel zeer romantisch aandeed. Bij begrafenissen was dat natuurlijk weer anders. Een begrafenis was altijd een mistroostige gebeurtenis, vooral door de lijkwagens, die dan met zwarte gedrapeerde gordijnen waren uitgerust, terwijl de paarden behangen waren met zwarte dekmantels en met hun paardeogen door de gaten heen naar je konden kijken, alsof ze zeggen wilden: "Jouw tijd komt ook nog wel". De meeste indruk op mij maakte echter wel de kleine lijkwagen die voor de kinderen was bestemd. Op de bovenlijst van deze wagen bevonden zich kinderkopjes met vleugeltjes.

Ook bij begrafenissen was er klasseverschil. Er waren drie klassen en de mate van welstand van de nabestaanden kon men zien aan de uitvoering van de lijkkist, maar ook aan de kleding van de bedienaars. De

De sproeiwagen, met op de bok Cees Poot. Onder zijn rechterklomp zijn de pedalen te zien waarmee hij het sproeimechanisme bediende. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

H. van Toor JZN Distilleerderij BV

is één van de laatst overgebleven ambachtelijke distilleerderijen.

Onze meest bekende specialiteiten zijn Schelvispekel, Kandeel, Kaneellikeur, Advocaat, Boerenjongens en Boerenmeisjes.

In Vlaardingen en Schiedam zijn deze produkten o.a. te koop bij de volgende slijterijen:

"De Wijnoogst", Loper 22, Vlaardingen
"De Bourgondiër", Bilitonlaan 96 Vlaardingen
"Groenoord", Laan van Bol'Es, Schiedam

■ NIEUWBOUW

■ RENOVATIE

■ ONDERHOUD

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv

4e Industriestraat 33,
Postbus 136,
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844

heto
schoonmaakbedrijf b.v.

J.H. van 't Wout

Industrieweg 16
3133 EE Vlaardingen

Tel.: (010) 435 51 66
Fax: (010) 435 04 76

begrafenissen van het Leger des Heils maakten ook indruk, want die werden begeleid door het korps, voorafgegaan door een omfloerste trom waarop een 'dodenroffel' ten gehore werd gebracht.

Er waren nog andere bedrijven die met paardentractie werkten. Zo had je Lensveld en Wim Bos uit Vlaardinger-Ambacht, die speciaal waren ingesteld op zand- en grindtransporten en het vervoer van stenen, die vanuit schuiten naar de werken werden vervoerd.

Een opvallende paard en wagen was een witte wagen, opgesierd met de zwarte letters 'IJS'. Dat was de ijswagen, ik geloof van Van der Knaap, die bij de IJsfabriek aan de Koningin Wilhelminahaven vierkante staven ijs van ongeveer een meter lang haalde en die vervolgens bij de diverse slagerijen afleverde, waar ze dienden voor de koeling van de ijskasten. Zodra deze wagen op zomerdagen bij de slagerswinkels verscheen was de jeugd er als de kippen bij, want als er een staaf ijs tevoorschijn werd gehaald, werd deze doorgehakt. Daarbij sprongen er altijd stukjes ijs af en die waren heerlijk om op te sabbelen.

Een dagelijkse verschijning was ook de wagen van Van Gend en Loos, die zijn pakjes en goederen van en naar het station vervoerde en in de stad

Op deze foto uit circa 1945 een transportwagen van de firma Lensveld. D. van Everdingen (links) en een onbekende man zijn op 'De Plaats', het opslagterrein aan de Hoflaan, bezig zand te laden. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

afleverde. Ten slotte bolderden tussen al die negotiemensen met hun paard en wagens of handkarren ook nog de grote zwarte nettenwagens, die met twee paarden bespannen waren. Deze wagens hadden een vaste route: vanaf de nettentaanderij aan de Maassluissedijk onderlangs de Maassluissedijk (nu Mozartlaan), Stationsstraat, Parallelweg en zo naar de havens.

De kolenboeren

Er waren groothandelaren en vele kleinere neringdoenden, die een brandstoffenhandel hadden. De grote handelaars waren Brobbel aan het Westnieuwland en Brobbel in de Oosterstraat, Nieuwstraten in de Stationsstraat, Piet Maarleveld in de Havenstraat en Van Oeveren op de Kortedijk. De kleinere handelaars vond men veel onder de waterstokers, die dus ook brandstof leverden. Zij betrokken hun kolen weer van de groothandelaren. De brandstoffen bestonden uit diverse kolensoorten, zoals cokes, antraciet en eierkolen, en verder turf en sloffen (briketten).

Vrijwel het gehele jaar door kon men kolenwagens en de bijbehorende 'Zwarte Pieten' op straat zien. De groothandelaren reden met paard en wagens en de kleinere kolenboeren met handwagens. Het was vaak een slopend werk om de zakken met kolen soms twee of drie hoog bij de klanten te bezorgen, want de kolenhokken stonden vaak bij de mensen op het balkon. Vaak werd er aan de kolenboeren gevraagd om op klompen te komen, zodat zij, als zij door het huis heen moesten gaan, hun klompen eerst buiten vóór de deur konden uittrekken. Niet iedereen kon echter een voorraad kolen inslaan. Men ging dan in de winterdagen naar de waterstokerij om de dagelijks benodigde brandstoffen te kopen.

's Zomers was het voor de groothandelaren een drukke tijd, want dan werden de kolen per trein aangevoerd. Vaak kochten zij ze per wagonlading tegelijk. Sommige gezinnen lieten hun kinderen naar het spoorwegterrein gaan om de kolen op te rapen die uit de wagons vielen, of om de kolen bijeen te graaien die na het lossen in de wagons waren achtergebleven. Op deze wijze kwam men vaak goedkoop aan een half of driekwart mud kolen.

Er waren nog twee typische wagens, die de straat opsierden. De ene was de zeer lage kuiperswagen, die men eigenlijk alleen maar in vissersplaatsen aantrof en die bestemd was voor het vervoer van haringtonnen, zowel lege

als volgepakte. Hij was met opzet zo laag gemaakt om het mogelijk te maken de haringtonnen er gemakkelijk op te rollen. Het was een goed uitgedachte wagen: op de kop van de wagen was een smeedijzeren hek geplaatst, dat ook wel weggenomen kon worden.

Een andere bijzondere wagen was het ziekenwagentje, een soort tentwagentje met hoge wielen waartussen een berrie werd opgehangen aan lederen riemen om het schokken tijdens het vervoer van zieken of gekwetsten tegen te gaan. Als er een zieke werd vervoerd, gebeurde dat onder een wit zeil; als er een dode werd vervoerd, dan was dat onder een bruin zeil. De wagen werd gereden door De Bloeme, een schoenmaker die in de Stationsstraat woonde.

Spelende kinderen

Een straat zonder spelende kinderen was en is geen straat. Er was destijds altijd veel leven en vertier. Vaak kon men de beter gesitueerde kinderen direct herkennen: zij liepen op schoenen, niet op klompen. De meisjes

Aan de achterzijde van deze foto staat de volgende tekst: "Jan Simons. Als straatventer liep hij met een petroleumkar van de A.P.C., verkocht garnalen, turf en sloffen, was stadsomroeper en hielp bij de visafslag. Hij was uit het stadsbeeld niet weg te denken, overleed op oudejaarsdag in 1939, was 65 jaar." (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

hadden vaak dure poppen met poppenwagentjes en de jongens een autostep of een vliegende hollander. De armere kinderen moesten dan maar pogingen doen om ook eens met die attributen te mogen spelen.

Het was een vaststaand feit dat een jongen nooit meedeed met een meisjesspel, want dan was hij een meisjesgek. Andersom was het net zo: een meisje deed niet mee met een spel van de jongens, want dan was ze een jongensgek. Heel typisch was dat elk kinderspel zijn eigen periode had. Men noemde dat 'tijden'. Zo was er een tollentijd. Dan gingen de kinderen ineens, zonder enige aanleiding, tollen. Dat bleef dan een poosje een rage en in die tijd vloog menige tol door een ruit. Dat betekende voor de tollers benen maken, want er was thuis geen geld om een kapotte ruit te vergoeden. Ook weer zonder enige aanleiding hield dan plotseling de tollentijd op, om te worden gevolgd door de vliegertijd. Alle jongens moesten dan zo nodig vliegeren. Voor de meisjes was het dan tijd om touwtje te springen of te hinkelen of bokkie te springen.

Zoals de meisjes hun kaatsbal hadden, zo hadden de jongens hun voetbal. Bij het voetballen moest je wel uitkijken voor Cees de Ballenjatter, zoals politieagent Lucassen werd genoemd, want voetballen mocht niet op straat. Had deze Ballenjatter de bal afgenomen, dan werd er een bal gemaakt van een prop papier omwikkeld met elastiekjes, waarna er weer verder werd gevoetbald. Soms, wanneer het er wat wild aan toe ging, vloog de kap van de klomp eraf. De moeders waren daar niet blij mee, want het kostte een nikkeltje (een vierkant stuivertje) om er weer een band om te laten leggen.

Zondagen

Als er weer een week voorbijgegaan was met alle aanschouwelijke gebeurtenissen van het dagelijkse straatleven, dan brak opnieuw de zondag aan. Op die dag heerste algemeen de zondagsrust, vooral tijdens de kerkdiensten. Op de zondag nam de kerkgang een belangrijke plaats in. Om half tien begon de kleine klok van de Grote Kerk te luiden en om kwart voor tien kwam daar de grote luidklok bij. Het gebeier weerklonk over de gehele stad, om de kerkgangers bijeen te roepen. Dat klokluiden was voor de jongelui wederom een vrolijke gebeurtenis als ze de klokkeluider mochten helpen, totdat ze op het laatst, hangend aan het touw, een eindje meegingen de hoogte in.

Tijdens het gebeier van de klokken togen de gelovigen deemoedig ter kerke, de groten naar de Grote Kerk, de kinderen naar de kinderkerk Rehoboth in de gelijknamige straat. Dan verscheen er ook een groep weeskinderen, allen in klederdracht: de jongens in hun manchester pakken, de meisjes in zwarte mantels, met een grote brede zwarte strohoed op het hoofd. Zij liepen in optocht naar de kerk om daar in de wezenbank plaats te nemen. Tijdens de diensten stonden naast de kerk de kapwagens van de boeren, met de paarden gekluisterd aan de ringen op stalen platen, die zich in het plaveisel bevonden, in afwachting van het ogenblik, waarop het boerengezin weer huiswaarts zou keren.

Na de kerkdienst ging de burgerij familiebezoeken afleggen. Op de zondagmiddag was het Hoofd voor velen een geliefd plekje, want water moest men zien, vooral de vissers. Die stonden dan te gluren of er geen logger in aantocht was. Als er inderdaad één naderde, kwamen de verhalen los over dat schip en over hun eigen ervaringen. Meestal was het er druk met groepjes vissers, die trots hun gouden of zilveren horlogekettingen lieten zien van onder hun geopende jassen. Rijkdom moest gezien worden! De jeugd maakte er een spelletje van om bij elk groepje te vra-

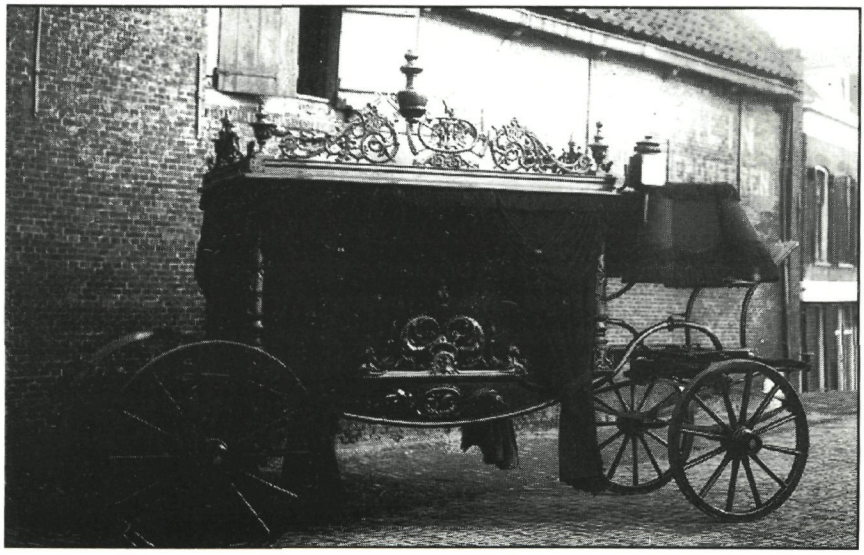

Een fraaie rouwkoets, geparkeerd voor de stal van herberg De Romein aan de Maassluissedijk. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank vàn mensen vóór mensen. Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

RABOBANK SCHIEDAM - VLAARDINGEN

gen: "Baas, hoe laat is het?" Trots haalde de aangesprokene dan zijn zakhorloge tevoorschijn, keek er met een ernstig gezicht enige tijd peinzend naar en vertelde dan de tijd. Zo bewerkten de jongelui vaak vele groepjes, alleen maar om te zorgen dat de horloges telkens weer uit de zakken werden gehaald, wat overigens met veel trots werd gedaan.

De zondagen verliepen dus over het algemeen rustig. 's Avonds, wanneer men langs de huizen liep, hoorde men vaak op harmoniums psalmen en andere gezangen spelen. Dat was de huiselijke sfeer op zondag.

De winterdag

In de winter, en vooral bij strenge vorst en flinke sneeuwval, veranderde het straatbeeld volkomen. Vooral tijdens de Kerstdagen bood de omgeving van de Grote Kerk zowel 's avonds als overdag een romantisch Anton Pieck-achtig beeld. Dan dwarrelden de sneeuwvlokken rond de gaslantaarns, terwijl er ook licht vanuit de kerk naar buiten straalde.

Passanten en handelaren liepen dan diep in hun kraag gedoken langs de straten. Werkloze of jonge vissers hielpen de bakkers en melkboeren met behulp van een trektouw hun handwagens door de sneeuw voort te trekken. Men hoorde kinderen op het ijs roepen: "IJsbrokkeeeeeen!". Of zij gingen de deuren langs om turven en sloffen te verkopen, of bokking en sprot, om zodoende een centje te kunnen verdienen.Vaak werden ze echter van de deur weggesnauwd, omdat de mensen meestal het geld niet hadden om zo maar bokking of sprot te kunnen kopen.

Veel mannen waren tijdens de strenge winters tot niets doen gedoemd. 's Winters lagen de loggers opgesloten in de havens te wachten op het volgende visseizoen. Meestal zochten de vissers hun vertier onder de Visbank, waar zij bij elkaar dromden. Dan glansde het daar van de glimmende klakken van de visserspetten. Natuurlijk gingen de gesprekken altijd over de visserij en over hun armoede.

Het plaatselijke Armbestuur had voor de armen onder de bevolking een spijskokerij ingesteld. Er werden gele soepbonnen uitgedeeld, die gemerkt waren met een letter en een nummer en die gedateerd waren met de datum van uitreiking van de spijzen. Op gezette tijden werd er erwten- of bruine bonensoep en ook gortepap verstrekt. Alsof de vissers op de zomerdagen nog niet genoeg erwten en bonen op de loggers hadden ver-

orberd, moesten zij dikwijls 's winters nogmaals deze delicatesse aanvaarden! Maar het voedsel was van goede kwaliteit. Bij de uitreiking toog menig huisvader of zoon des huizes, soms een enkele huismoeder, naar de spijskokerij, die in de volksmond 'Het soephuis' werd genoemd. Dit soephuis was gelegen in de Paterstraat, destijds altijd 'Koeiensteeg' genoemd. Dan hoorde men vaak "Soep halen!" en ging men weer de straat op, gewapend met het traditionele emmertje, dat met een deksel was afgesloten. Driemaal per week kon men de handwagen met grote koperen ketels door de straten zien gaan, op weg naar de scholen, waar de arme kinderen van eten werden voorzien. Dat behoorde bij de Vlaardingse samenleving.

Al het bovenstaande mag dan wel romantisch lijken, de werkelijkheid toen was toch wel die van een algehele armoede, want er was nagenoeg geen sociale wetgeving. Alleen de Ouderdomswet was in het jaar 1919 van kracht geworden, op basis waarvan men een uitkering kreeg van maximaal *f* 6,-- per maand.

Aan het einde van het jaar kwam de jeugd langs de deuren om liederen te zingen en zo een centje te vangen. Dat zingen ging gepaard met het stampen met een stok waaraan blikjes waren bevestigd, zodat er een rinkelend geluid ontstond. Zij zongen dan het volgende lied:

Het oude jaar uit en het nieuwe jaar in
Mijn beursje staat open, wie gooit er wat in
Mijn vader is een arme visserman
Die nauwelijks zijn broodje verdienen kan
Het oude jaar uit en het nieuwe jaar in
Mijn beursje staat open
Wie gooit er wat in
Als 't u blieeeeeeeeeeeeeeeft!

Dan werden er centen, 'vier-duitstukken' of 'nikkeltjes' ontvangen en door het gezelschap aan het einde van de dag onder elkaar verdeeld. Klokslag twaalf uur op oudejaar ontstond er een hels kabaal, want dan lieten alle stoomloggers hun geloei over de stad gaan in de hoop op steeds weer betere tijden.

NOG MEER 'HORECA' IN HET OUDE VLAARDINGSE HOF?

N. van Minnen

Het aardige artikel 'Het Melkhuisje...in Vlaardingen!' van Matthijs A. Struijs in Tijd-Schrift no. 54 bracht mij in herinnering dat er in mijn ouderlijk huis een soort roomkannetje bestond dat volgens mijn moeder afkomstig was van een theeschenkerij of iets dergelijks in het oude Hof. Het was namelijk geen gewoon huishoudelijk aardewerk. Mijn moeder, Sara van Minnen-Rodenburg, woonde tot haar huwelijk in 1893 in de zogenoemde 'Bouwmanswoning' aan de Boerenlaan in Vlaardingen. Zij moet dus het 'Melkhuisje' in die omgeving gekend hebben, terwijl mogelijk in haar ouderlijk huis wel eens 'commercieel' koffie kan zijn geschonken. Waarschijnlijk was het kannetje een overblijfsel uit de eerste jaren dat 'het Hof' in het bezit van de gemeente Vlaardingen kwam. In 1834 verhuurde namelijk de Gemeente voor 6 jaren de boomgaard en moestuin, die deel uitmaakten van de voormalige ambachtsheerlijkheid, aan L. Droppert. Na afloop van de huurperiode werd het complex voor vijf jaar voor *f* 185 per jaar verhuurd aan L. van der Spek. Uit de huurovereenkomst blijkt dat "volgens een door de verhuurder vast te stellen tarief" de huurder toestemming kreeg "aan de wandelaars ververschingen te verschaffen in drank of eetwaren, hetzij op het plein of de koepel, doch nooit later dan tot heksluitens toe, tenzij bij buitengewone gelegenheden en met schriftelijke consent van het Stedelijk Bestuur". Het 'Stedelijk Bestuur' was dus in zekere zin al op het horeca-pad in 1834, lang voordat het in 1887 aan A. Vink toestemming voor zijn 'Melkhuisje' verleende.

Voor degenen voor wie het bovenstaande zo duidelijk als koffiedik is, volgt hier nu een verhaal waarin successievelijk de ambachtsheerlijkheid, het oude Hof, de kiosk van meneer Vink, de 'Bouwmanswoning' (het geboortehuis van mijn moeder) en de Boerenlaan op hun plaats komen te staan.

Weinigen zullen zich realiseren dat een groot deel van het huidige grondgebied van Vlaardingen ooit privébezit was van een ambachtsheer [1]. Deze ambachtsheerlijkheid behoorde sedert de dertiende eeuw achtereenvolgens aan verschillende geslachten. De laatste ambachts*vrouw*, de dochter van Johan van Ruytenberg, vermaakte in 1724 het bezit aan haar man, Pieter baron van Leyden. De familie van Leyden hield de ambachtsheerlijkheid tot 1811 in haar bezit. In dat jaar stierf de ambachtsheer Mr Diederik baron Van Leyden, die zijn bezittingen vermaakt had aan zijn neef Diederik van Leyden Gael.

Vermoedelijk hebben de laatste eigenaren weinig genoegen aan hun bezit beleefd: de gedachten uit 1789 van 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap' waren niet aan Vlaardingen voorbijgegaan. In heel Europa was het onrustig en ons land heette van mei 1795 tot 1806 'De Bataafse Republiek'.

Ten gevolge van de politieke instabiliteit zagen de oranjegezinde leden van de vroedschap zich in 1795 gedwongen hun functie neer te leggen. Een 'Comité Revolutionair' installeerde een nieuw bestuur onder de titel 'Provisionele Municipaliteit'. Voor de gemoedsrust van de ambachtsheer was dit uiteraard niet bevorderlijk: hij zag zijn heerlijke rechten in gevaar komen. Evengoed duurde het tot 12 maart 1830 voor hij zijn bezit aan de Gemeente Vlaardingen overdroeg. Voor de somma van honderdduizend gulden kwam Vlaardingen in het bezit van al het land dat gelegen was tussen de Oosthavenkade, de Hoflaan, de Schiedamsedijk en de Maas. Praktisch gesproken was dat dus het gehele oostelijke gedeelte van het toenmalige Vlaardingen.

Bij de opsomming van de verschillende terreinen die tot de ambachtsheerlijkheid behoorden, springt één onderdeel in het oog, namelijk "Het van ouds genaamde Hof of de Buitenplaats, bestaande in een groot Heerenhuis, koepel, stalling en tuinmanshuis met derzelver erven, voorts lanen, paden, vijver, tuin, bosch en boomgaard met de bepoting en beplanting daarop staande, ook met al hetgeen verder op den grond binnen de nagemelde belendingen aard of nagelvast zouden mogen zijn..." Dit omvat dus ook het Vlaardingse Hof zoals het was voordat het een stedelijk wandelpark werd.

Over de inrichting van de buitenplaats, de tuin (het Hof), het huis en de andere opstallen blijkt weinig bewaard te zijn gebleven, ook niet in het 'Archief der Ambachtsheren'. Een betrouwbare afbeelding van het huis toont een stijlvol herenhuis: een monumentale deur boven een bordesje van vier treden, twee maal twee ramen naast de deur, vijf ramen op de verdieping en twee dakkapellen. De achterzijde was gelegen aan het Buizengat en vertoont eenzelfde beeld. De toegang tot de hoofdingang aan de voorzijde liep via de Hoflaan. Aan het begin van deze laan stond een zwaar dubbel ijzeren hek, opgehangen aan twee stenen pilaren.

Het interieur is ook stellig 'een deftig interieur' geweest, nauwkeurige gegevens ontbreken echter. Enkele bij de sloop vrijgekomen onderdelen bevonden zich ooit in de Raadzaal en de zogenoemde Weeskamer van het

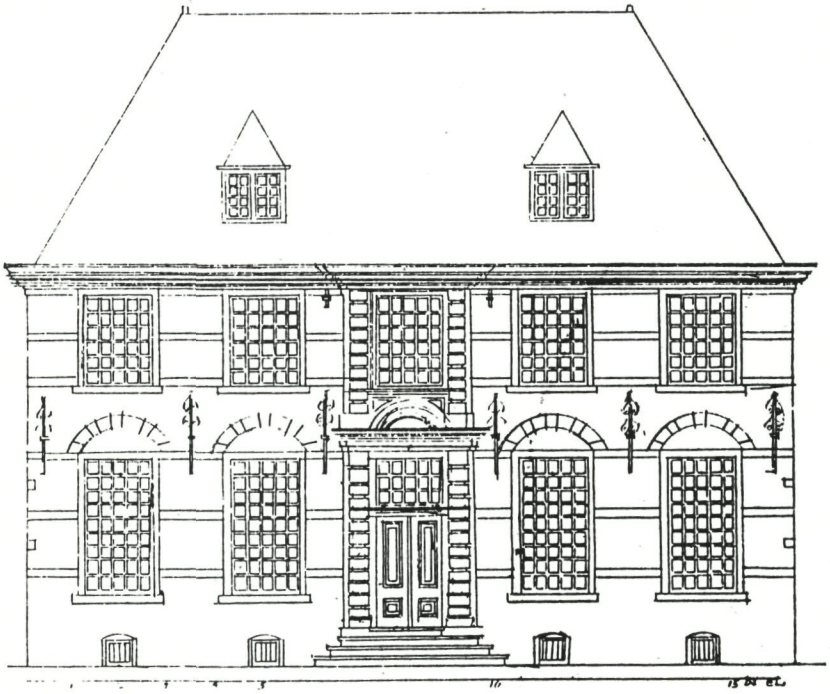

Afbeelding van de voorzijde van het huis van de ambachtsheer uit 'De geschiedenis van Vlaardingen' door P.G.Q. Sprenger van Eyk. (Tekening: Stadsarchief Vlaardingen.)

oude stadhuis. Ze zijn helaas in na-oorlogse jaren spoorloos verdwenen. In elk geval was de buitenplaats van dusdanige allure dat Koning George I van Engeland er op één van zijn reizen tussen Engeland en Hannover van 24 tot 28 januari 1719 heeft willen logeren.

Behalve het herenhuis zelf bevatte de buitenplaats van de rijke ambachtsheren een stalgebouw, een 'multifunctioneel' gebouw zouden we dat nu noemen, want behalve de stallen was er een biljartkamer ingericht en een ander deel deed dienst als tuinmanswoning. Dit laatste duidt op de aanwezigheid van een tuinman die de zorg voor 'het Hof' had, dat was immers aanvankelijk de tuin die bij het buitenhuis hoorde. Die tuin was geen openbaar terrein. Incidenteel gaf de ambachtsheer toestemming aan inwoners van Vlaardingen om in de tuin te wandelen. Mogelijk gebeurde dat als hij zelf in zijn woonplaats Leiden verbleef. Eén van deze gelukkigen was een in 1805 in Vlaardingen aangetreden predikant, Ds J.P. Sprenger van Eyk, die in een onderdanig briefje gevraagd had "mij de wandeling op en het gebruik van U.W.E.Gb. Hof te permitteren". De ambachtsheer antwoordt al spoedig "dat ik, na rijp beraad ben geresolveert, aan Uweerw. met vrouw en bijkomend gezelschap te permitteren, om, nu en dan op mijn buytenplaats te gaan wandelen en hoewel mijn coepel hetzelfde uytsigt als U huys oplevert, desverkiezende, als dan daar van Teegebruyk te mogen nemen. Ik zal bij gelegenheid mijn Tuynman, en ook mijn Huysbewaarster, van dit mijn gegeven consent kennisgeven." Ds Sprenger van Eyk is ontroerend dankbaar voor de "gratieus verleende vrijheid om nu en dan gebruik te maken van U.W.E.Gb. Buitenplaats. Wij hopen", gaat hij verder "dat de wandeling aldaar in de vrye lucht den welstand onzer kindertjes mag bevoordelijk zijn, gelyk het ook voor ons eene uitspanning zal zyn wanneer wy daarvan vooral des zomers avonds profiteren." Het zal dus, kan je concluderen, in de rest van Vlaardingen in die jaren 's zomers tijdens de haringteelt niet al te fris hebben geroken. Zeker voor de gevoelige neus van een niet in Vlaardingen geboren predikant!

Het "Teegebruyk" in de koepel van de ambachtsheer zal wel een vriendelijkheidje van de gastheer zijn geweest (hij bepaalde immers zelf wie zijn tuin mocht bezoeken), maar dat veranderde toen de hele buitenplaats in 1830 in het bezit van de gemeente kwam en de tuin tot stadspark werd

en ons aller Hof werd geboren!

De bij het Hof behorende boomgaard en moestuin werden in 1834 verhuurd aan L. Droppert voor *f* 50,-per jaar. Hij moest genoegen nemen met de bepaling in de akte van verhuring "dat de huurder zich stiptelijk (zal) moeten gedragen naar zijne instructie als tuinier en opzigter op het bovenvermelde Hof." Zes jaar later, in 1840, is er een nieuwe huurder, L. van der Spek, die evenwel *f* 135,- per jaar moest betalen. Volgens Artikel 7 van de huurovereenkomst moest hij "met zijn eigen arbeiders en gereedschappen het Vlaardingse Hof voornoemd in goede orde onderhouden, de lanen schoffelen en opharken, de heggen scheren, alle de vijvers en slooten in en om hetzelve gelegen, behoorlijk zuiveren, opmaken en buiten schouw houden en voorts al het zomer- en wintersnoeiwerk verrigten, met dien verstande echter, dat het hakken en uytsnoeyen zoowel in de hoogte als onder aan de bomen niet zal mogen geschieden dan met overleg en goedvinden van het Stedelijk Bestuur en dat het daarvan afkomende hout zal verblijven aan de stad." In Artikel 9 staat dat hij vrije woning had in het tuinmanshuis, doch hij zou dan ook "de nevenstaande gebouwen ten

Verscholen tussen het geboomte en achter de bonenstokken, de Bouwmanswoning aan de Boerenlaan. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

zijnen koste behoorlijk moeten schoonmaken en luchten." [2]

Uit de overeenkomst met Van der Spek blijkt de inmiddels tot stand gekomen openbare functie van het Hof. Artikel 10: "Hij (de huurder) zal des avonds tegen den tijd der heksluiting de alsdan nog op het Hof aanwezige personen waarschuwen om hetzelve te verlaten en bij onverhoopte weigering van dien de namen van zoodanigen den volgenden ochtend aan het Stedelijk Bestuur moeten kenbaar maken." Wat het Stedelijk Bestuur dan met de namen van die onwillige wandelaars en wandelaarsters zou doen, vermeldt de historie niet. En wat voor woeste taferelen die man daar in dat donkere Hof na heksluiting kan hebben aangetroffen, wordt aan de fantasie van de lezer overgelaten.

De huurder had volgens Artikel 11 het recht om in het Hof drank en etenswaren te verkopen. Hij mocht aan de wandelaars "ververschingen" verschaffen, hetzij op het plein of in de koepel, doch nooit later dan "tot heksluitens toe, tenzij bij buitengewone gelegenheden en met schriftelijk consent van het Stedelijk Bestuur." De prijzen van de consumpties werden door de verhuurder, het stadsbestuur, vastgesteld. Dat alles werd vastgelegd in 1845. Of de goede man er veel aan verdiend zal hebben zal wel altijd een open vraag blijven. Misschien is het veelbetekenend dat de nieuwe huurovereenkomst bij een looptijd van tien jaar een huurbedrag noemt van *f* 50,- per jaar!

Als met het bovenstaande aangetoond is dat het Hof al sedert 1834 enigerlei vorm van 'horeca' kende, is het nu tijd het roomkannetje van mijn moeder in herinnering te brengen. Daarmede zou het zo gegaan kunnen zijn. De pachtovereenkomst inclusief "de ververschingen in drank of eetwaren" liep af in 1855 en werd dat jaar opnieuw aangegaan, nu echter met een pachter genaamd B. Rodenburg te Overschie [3]. De pacht ging in op 1 februari 1856 voor de moestuin en de boomgaard en op 1 mei 1856 voor de tuinmanswoning. Hier is iets onduidelijk: wat wordt in deze pachtovereenkomst onder de tuinmanswoning verstaan? Dicht bij het grote buitenhuis stonden enkele bijgebouwen. Ten noorden van het huis stond het stalgebouw, waarvan een deel was ingericht als tuinmanswoning. Anderzijds was er ook een woning bij het hek aan het begin van de Hoflaan, die later als boswachterwoning wordt aangeduid en aan de andere zijde van het gebied van de Ambachtsheerlijkheid dat in 1834 aan de

Gemeente Vlaardingen kwam stond ook nog een boerderij(tje).

De genoemde B. Rodenburg trouwde op 5 maart 1856 met Arentje (Adriana) van der Knoop. Zij vormden in de loop der jaren een solide gezin waarvan mijn moeder de jongste telg was. Dat gezin was later gehuisvest in de 'Bouwmanswoning' aan de Boerenlaan, geheel aan de Oostzijde van het Hof. Van hun in 1862 geboren dochter vermeldt het Bevolkingsregister als adres Binnensingel 2 en dat is in hedendaags Vlaardings exact de plaats waar eens de 'Bouwmanswoning' stond (op de hoek van de Hofsingel).

Uit de verlengingsacten van de oorspronkelijke huurovereenkomst (1866-1868 tegen *f* 150,-, 1868-1873 tegen *f* 190,- en 1873-1878 tegen *f* 200,- per jaar) blijkt dat het Hof inmiddels geen afgesloten wandelplaats meer was, maar voor ieder vrij toegankelijk. Als hoeder van de openbare zeden veranderde de verhuurder, de gemeente dus, de bepalingen omtrent het verstrekken van verversingen aan de bezoekers.

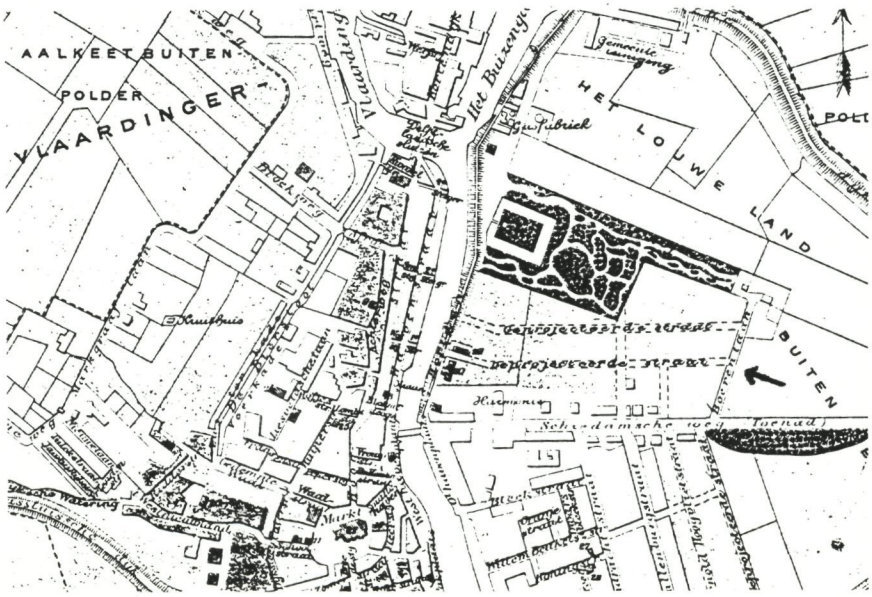

Gedeelte van een plattegrond van Vlaardingen uit 1893, waarop de Boerenlaan nog is te zien. De Emmastraat en de Hofsingel waren toen nog slechts 'geprojecteerde straten'. (Plattegrond: Stadsarchief Vlaardingen.)

Kennelijk had het gedrag van eerdere pachters aanleiding gegeven nu te gebieden "aan de wandelaars op het Hof noch aan de schutters - die er hunne oefeningen hielden - in geen geval eenigen sterken drank te verschaffen, op verbeurte van een dubbel jaar huur."

In hoeverre de horeca-activiteiten een belangrijke bron van inkomsten voor mijn grootouders zijn geweest, is onbekend. Opvallend is wel, dat er in 1864 sprake is van ingrijpende wijzigingen in de huurovereenkomst. Rodenburg schreef toen aan de gemeente dat "zonder een beetje bij te boeren het Hof geen arbeiders brood gaf" en vroeg aan de gemeente hem een stal voor 6-8 koeien te bouwen. Evenmin is bekend of de horeca-activiteiten plaats vonden in één van de oude gebouwen van de buitenplaats dan wel in of bij de Bouwmanswoning. Vast staat in elk geval dat de heer Vink in 1887 op een geheel andere plaats met zijn Melkhuisje begon en in 1888 klaagde over concurrerende boeren die - nota bene op zondag! - hun melk in de buurt van zijn Melkhuisje verkochten.

En nu lijkt de cirkel rond: de gemeente laat in 1893 het Melkhuisje van 'kroeghouder' Vink afbreken, B. Rodenburg komt in 1889 te overlijden en de Bouwmanswoning, die eigendom was van de gemeente en deel uitmaakte van de vroegere Buitenplaats, verdwijnt in 1900 van de lijst van eigendommen van de gemeente Vlaardingen.

Tot slot nog iets meer over die Boerenlaan, de Bouwmanswoning en haar bewoners. De Boerenlaan liep ooit van wat nu het Verploegh Chasséplein heet, naar het eind van de Hofsingel, waar eens het ziekenhuis stond, en gaf toegang tot een boerderijtje (zie de plattegrond uit 1893). Het laantje heette in de wandeling ook wel "het Laantje van Knoop", vermoedelijk omdat er in 1840 een zekere Klaas Knoop met zeven kinderen gewoond had. Door de aanleg van de Binnensingel en de Hofsingel in 1898 werd de Boerenlaan overbodig. En omdat ook de weduwe van de laatste pachter (mijn grootmoeder, de weduwe van genoemde B. Rodenburg) hoogbejaard was en haar kinderen allen getrouwd, is de Bouwmanswoning kort na 1899 geruisloos de geschiedenis ingetreden.

Noten

1 Een ambachtsheerlijkheid is de benaming voor het bezit (land, gebouwen)

van een ambachtsheer. Oudtijds kon onder meer aan deze vorm van (groot)grondbezit een zekere regeermacht verbonden zijn. Zelfs rechtspraak in het betreffende 'ambacht', alsmede de bevoegdheid tot heffing van tolgelden, windrechten e.d. behoorden er toe. In Vlaardingen had de ambachtsheer ook "het visscherijrecht voor de sluyzen". Soms bezat een ambachtsheer ook het 'collatierecht', dat wil zeggen, het recht predikanten te benoemen.

2 Sigal en Ter Brugge spreken over het 'Hofgebouw', waaronder men de voormalige stallen verstond. Het diende in later tijd als barak, terwijl van 1873 tot de opheffing in 1876 het kantongerecht er in gevestigd was.

3 De vermeldingen van de naam Ro(o)denburg in de bevolkingsadministratie is niet consequent. Soms wordt er één o en soms worden er twee o's geschreven. Hier wordt de eerste spellingswijze aangehouden.

Het gezin Rodenburg-van der Knoop, geportretteerd waarschijnlijk enkele jaren na het overlijden van vader Bonefaas Rodenburg in 1889. Staande v.l.n.r.: Nicolaas van Minnen, Aart Broek, Hendrina Petronella Rodenburg-Droppert, Cornelis Rodenburg, Adrianus Rodenburg, Neeltje Rodenburg-van Vliet, Klaas Rodenburg, Klaas van der Velde. Zittend v.l.n.r.: Sara van Minnen-Rodenburg, Johanna Broek-Rodenburg, Adriana Rodenburg-van der Knoop, Annetje van der Velde-Rodenburg. (Foto: auteur.)

De toenmalige bevolkingsadministratie blonk naar huidige begrippen niet uit door grote nauwkeurigheid. Voorbeelden: Bonefaas Rodenburg wordt in sommige stukken geschreven met 2 o's, de huwelijksakte op 5 maart 1856 schrijft in de aanhef "Rodenburg" maar er is een door vier getuigen "onder aanbod van ede" bevestigd attest, "en zijnde het ook (aan ons) en verder hier algemeen bekend dat Bonefaas Roodenburg en Annetje Roodenburg vermeld in het militieattest en Bonefaas Rodenburg en Annetje Rodenburg vermeld in de geboorteakte des mans beiden een en dezelfde personen zijn." Bonefaas zelf ondertekent deze akte weer met twee o's.

Dit heeft er overigens toe geleid dat de jongste dochter (mijn moeder) zich een groot deel van haar leven als Sara Roodenburg geschreven heeft, terwijl haar zusters en broers slecht één o schreven. Haar trouwboekje (!) is niet duidelijker: eerst stond er Rodenburg, daar is later een tweede o aan toegevoegd, die weer later met rood is doorgestreept!

Als je die oude papieren naast elkaar legt, stuit je nog op meer: Adriana Ro(o)denburg-van der Knoop zag volgens haar geboorteakte het levenslicht op 24 september 1830, volgens het Bevolkingsregister echter op 3 oktober 1830; haar beroep wordt nu eens vermeld als "landbouwster", dan weer als "melkverkoopster". Ook vermeldt het Bevolkingsregister haar man én haarzelf als "hoofd" van het gezin. In andere stukken wordt een echtgenote als "vrouw" aangeduid. Mijn grootmoeder zal, mogen we wellicht aannemen, een zeer geëmancipeerde indruk op de ambtelijke wereld hebben gemaakt!

Verantwoording literatuur

Bij het schrijven van dit verhaal werd op ruime schaal gebruik gemaakt van uitvoerig gedocumenteerde artikelen over het Hof van de heer M.C. Sigal Jr. in de Nieuwe Vlaardingse Courant uit 1929, alsmede van gegevens die hij ooit rechtstreeks aan de familie Van Minnen-Rodenburg verstrekte. Bovendien mocht ik kennis nemen van een interessante uitgave van het 'Buizengatcollectief' uit 1988 van de hand van de heer Jeroen P. ter Brugge (Het Buysse gatt Vlaerdingen, deel 3, hoofdstuk II: De buitenplaats "Het Hof" te Vlaardingen) dat enkele interessante toevoegingen aan het manuscript opleverde. Aan hem en aan de heer Matthijs A. Struijs van de Gemeentelijke Archiefdienst betuig ik mijn hartelijke dank. Laatstgenoemde maakte over de tekst een aantal opmerkingen en zorgde voor aanvullende illustraties.

BOEKBESPREKINGEN

Een mooi fotoboek over Vlaardingen in de jaren vijftig en zestig en een belangwekkende beschrijving van het leven en werken van een belangrijke achttiende-eeuwse stadgenoot. Aan de lange reeks van geschriften over de historie van de Haringstad zijn er weer twee fraaie toegevoegd. Hieronder de besprekingen.

Tijdsbeeld van Vlaardingen, De stad in de jaren '50, vastgelegd door J.F.H. Roovers, Deel 1: Van Markt tot Holyweg, door Wouter C. den Breems en Eric van Rongen, uitgegeven door H.A. Voet te Capelle aan de IJssel. Prijs: *f* 37,50.

"De belangstelling voor het verleden stijgt naarmate we er minder van zien", schrijft stadsarchivaris Hans Mathijssen in het onlangs verschenen eerste deel van 'Tijdsbeeld van Vlaardingen'. Bestuursleden Wouter den Breems en Eric van Rongen van de Historische Vereniging Vlaardingen namen een goed initiatief om de omvangrijke collectie foto's van Vlaardingen van de Rotterdamse fotograaf J.F.H. Roovers uit de archiefkasten te lichten en deze in een serie van vier boeken uit te geven. In ieder boek wordt een deel van de stad gepresenteerd.

Vooral op de foto's van de Hoogstraat komt de na-oorlogse geboortegolf duidelijk in beeld. Een hoog 'kinderwagengehalte' geeft aan dat de bevolking van Vlaardingen groeiende was. Ook flarden van de modetrends uit die tijd maken het beeld in dit boek belangwekkend. Bij het bestuderen van de prachtige opnames dringt onwillekeurig de gedachte zich op dat veel gebouwen onnodig zijn gesloopt of dat er althans onduidelijke motieven achter de sloop staken. Met name op de Kortedijk verdween niet alleen het fraaie Delflandhuis, om duistere redenen werd ook de herberg Het Zwarte Paard met de grond gelijk gemaakt. Wat eveneens opvalt in het stadsbeeld uit de jaren vijftig en zestig is de grote mate van bedrijvigheid in Vlaardingen. Op de foto's die vanaf de korenmolen zijn gemaakt is dat rondom het Buizengat goed waar te nemen. Ook vallen de lege straten op in de Oranjebuurt. Momenteel kun je er slechts met grote moeite met een auto er doorheen komen.

Een uitstekend idee derhalve deze serie. In de al uitgebrachte reeks fotoboeken is 'Tijdsbeeld van Vlaardingen' een onmisbare schakel voor de liefhebber van de geschiedenis (en interessant voor bestuurders van de Haringstad).

(Frans W. Assenberg)

Abraham van der Linden. Leven en werken van een belangrijke achttiende-eeuwse Vlaardinger, door Matthijs A. Struijs. Uitgegeven als het eerste deel van de Hoogendijkreeks door de Vereniging Vrienden van het Visserijmuseum. Het kost *f* 27,50 en is behalve in de boekhandel ook verkrijgbaar in het Visserijmuseum.

Vooral aan de hand van gegevens uit de regelmatig gewijzigde testamenten van Abraham van der Linden, geeft Matthijs Struijs een boeiend beeld van wat waarschijnlijk wel een van de meestvermogende ingezetenen van Vlaardingen ooit was. Abraham van der Linden zou in onze tijd multi-

De Kortedijk bij de sluizen. Rechts het fraaie, maar helaas verdwenen, Delflandhuis, links de toen nog oorspronkelijke boerderij van Poot. Vlaardingen in de vijftiger jaren. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen.)

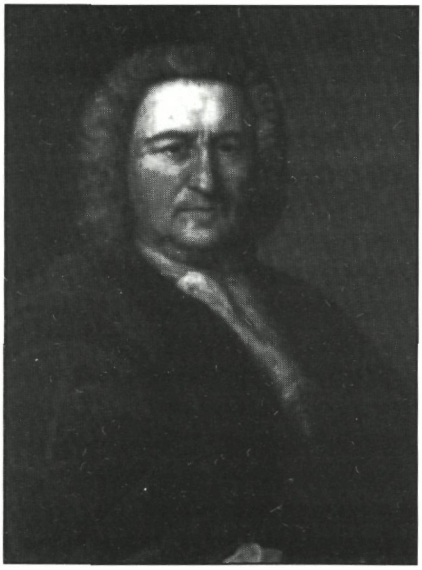

Abraham van der Linden (1684-1767), Anoniem olieverfschilderij, Visserijmuseum te Vlaardingen (Foto G. Meijnen, Vlaardingen)

miljonair geweest zijn! Zijn vele bezittingen en belangen in vooral de scheepvaart en daarmee verbonden bedrijfstakken lieten zijn vermogen in snel tempo toenemen. Daarnaast was hij, zoals gebruikelijk in die tijd als lid van de 'upper class', intensief en langdurig betrokken bij het bestuur van de stad en bekleedde hij ook vele maatschappelijke functies.
Overigens bezat hij wel degelijk grote bestuurlijke kwaliteiten en een kiene ondernemersgeest: hij had zijn handelsimperium vrijwel uit niets opgebouwd. In zijn persoonlijk leven ging het hem helaas minder voor de wind en heeft hij veel verdriet en tegenslagen moeten doorstaan, maar dat maakt zijn levensbeschrijving er wel interessanter door.

Naast de informatie over het leven en werken van Abraham van der Linden bevat het boek ook een hoofdstuk over de bouwgeschiedenis van het huis waar hij later in zijn leven heeft gewoond en waar tegenwoordig het Visserijmuseum is gevestigd: het 'Huis met de Lindeboom' aan de Westhavenkade. Meer dan de helft van het boek wordt vervolgens ingenomen door een aantal bijlagen: een omvangrijke lijst met alle schepen die Van der Linden geheel of gedeeltelijke in bezit had, twee rekeningen van haringreizen uit 1744 en een gedeelte uit de genealogie van het geslacht Van der Linden.

Een boeiend en fraai geïllustreerd boek dat de aanschaf zeker waard is!

(Eric van Rongen)

EXCURSIE

De najaarsexcursie van de Historische Vereniging Vlaardingen zal dit jaar plaatsvinden op zaterdag 16 september a.s. en heeft als reisdoel Hillegersberg.

We starten om ± 9.45 uur met een kopje koffie in de 'Hill-Inn', Weissenbruchlaan 2, een zijstraat van de Bergse Dorpsstraat (met eigen vervoer te bereiken via de Gordelweg, afslag NS-station-Noord / Straatweg Hillegersberg en het verlengde ervan en met het openbaar vervoer met tramlijn 4 en buslijnen 170, 171 of 173). Daarna bezoeken we de vlakbij gelegen oude Hillegonda-(dorps)kerk, wat zijn stichting betreft (vóór 1028) één van de oudste in Holland. Vlak voor de komende restauratie kunnen we nog genieten van het orgelspel van de vaste organist Aad van der Hoeven.

Aan de zuidzijde van het kerkhof bevindt zich de ruïne van het Slot of Huis te Hillegersberg (13e eeuw - 1426 verwoest door troepen van Jacoba van Beieren). Verder valt er in de onmiddelijke omgeving nog van het één en ander te genieten.

Graag aanmelden bij onderstaande adressen. Zoals u begrepen hebt, gaan we met eigen vervoer en wellicht kunnen sommigen met iemand meerijden, eventueel te regelen via de leden van:

De Excursiecommissie:

M. de Baan, Markt 44 (tel. 010 - 435 0221)
P.J. Westerdijk, Cipressendreef 10 (tel. 010 - 474 0705)
W. van de Wetering, Lijsterlaan 12 (tel. 010 - 434 4649)

LEZINGENPROGRAMMA 1995/1996

In het vorige Tijd-Schrift heeft al een uitgebreide beschrijving gestaan van het eerste gedeelte van het lezingenprogramma voor het nieuwe seizoen. Ter herinnering in het kort een herhaling.

Donderdag 28 september 1995: Herbergen in Vlaardingen

Spreker: Frans Assenberg, plaats: De Lijndraajer aan de Baanstraat, aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 26 oktober 1995: 85 jaar Scouting in Vlaardingen

Spreker: Aad E. Dulfer, plaats: het Hopman Smelikhuis in het Scoutcentrum Vlaardingen aan de Broekpolderweg, aanvang: 20.00 uur.

Dinsdag 21 november 1995: Fontijne - Vlaardingen BV

Spreker en rondleider: drs André Fontijne, plaats: de Wintertuin van het Fontijnecomplex, Industrieweg 21, aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 26 januari 1996: 100 jaar Nieuwe Haven

Spreker: Peter Zuydgeest, plaats: wordt nog nader aangekondigd, aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 22 februari 1996: Muziek in Vlaardingen

Spreker: Ton Stolk, plaats: de Vlaardingse Muziekschool in de Babberspolder, aanvang: 20.00 uur.

26 of 28 maart 1996: ledenvergadering

Na afloop van het huishoudelijke deel proberen we als experiment een aantal leden voor het voetlicht te halen, die iets kunnen vertellen en/of

laten zien in het kader van 'Bij ons in de straat...' (of bedrijf, of vereniging, enz.). Het gaat hier speciaal om leuke voorvallen, herkenbare dingen, die iedereen zullen aanspreken. In tien-minuten-praatjes komen enige leden aan bod, die misschien qua omvang van hun onderwerp opzien tegen een hele lezingen-avond, maar toch anderen deelgenoot willen maken van hun belevenissen. Maar wellicht rollen er ook nog wel nieuwe lezingen-onderwerpen uit voor een komend seizoen..., een verrassingsavond wordt het in elk geval! De eerste aanmeldingen werden al genoteerd. Wilt u ook wat vertellen: meldt u dan even aan bij Arie Ouwendijk, telefoon (kantoortijd) 435 3322.

tapijt - gordijnen -
vinyl - zonwering

Hofman
Stoffering

Markt 3, Vlaardingen
telefoon 010 - 4351073

Bergoss
Desso
Parade
Silvester
Bonaparte
Holland Haag
Goudsticker

INTERIEUR
WAARBORG

GOEDE KEUS, BETER GELEGD!

Administratiekantoor Verhagen

Gespecialiseerd in **Verenigingen van Eigenaren**, voor de Historische Vereniging Vlaardingen etiketten en acceptgirokaarten!

Menadostraat 33 - 3131 JK - Vlaardingen - **4342390**

De auteurs in deze aflevering:

Pieter Borsboom (1 mei 1919) kwam na de lagere school in het timmervak terecht bij de Gebr. Van Vliet aan de Kortedijk. Hij kreeg daar een gedegen opleiding en ontwikkelde zich al snel tot voorman-timmerman en later tot gediplomeerd bouwkundig uitvoerder. Toen hij met pensioen ging was hij bijna 50 jaar in het vak werkzaam geweest. Na zijn pensionering is hij zich gaan wijden aan de geschiedenis van Vlaardingen en die van zijn voorouders. Hij is een directe afstammeling van het bekende geslacht Kikkert. Over één van zijn voorouders, Pieter Kikkert, publiceerde hij eerder in Tijd-Schrift, maar ook en vooral schreef hij artikelen over zijn herinneringen aan Vlaardingen in vroeger tijden, o.a. het dikste Tijd-Schrift ooit verschenen, 'De timmerwinkel', over zijn werkzaamheden bij de Gebr. Van Vliet. Misschien heeft hij het schrijven geërfd van zijn voorouders, die etsers, dichters en letterkundigen waren, alhoewel zichzelf geen letterkundige, maar bouwkundige vindt.

Nicolaas (Niek) van Minnen (1914) is een zoon van Nicolaas (Klaas) van Minnen, die ruim 20 jaar koster was van de Grote Kerk en de langst levende zoon van Hendrik van Minnen, de Torenkijker. Niek van Minnen werkte na M.U.L.- en Middelbaar Handelsonderwijs op een handels- en fabriekskantoor in Vlaardingen, ging in 1939 in overheidsdienst over en kwam in 1941 bij organisaties van het bedrijfsleven, eerst in Amsterdam, later in Haarlem. Hij woont sedert 1956 in Overveen en werd in 1980 gepensioneerd.

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35 - **Vlaardingen** - (010) 4358822

Voor **studieboeken**: (010) 4600066

De boeken over Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Maasluis hebben wij voor u in "huis".